

ЗНАЧЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У РОЗВИТКУ В МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ВІТЧИЗНЯНИХ ВИЩОХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

SIGNIFICANCE OF DISTANCE LEARNING TECHNOLOGIES FOR DEVELOPMENT OF POSITIVE MOTIVATION FOR FOREIGN LANGUAGE LEARNING OF FUTURE OFFICERS OF HIGHER MILITARY EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

Умови карантину, спричинені загрозою інфікування COVID-19, вимагали переходу системи вітчизняної освіти на дистанційну форму навчання повністю або частково, що спричинило певні незручності як для викладачів, так і для курсантів. Адже використання інформаційно-комунікативних технологій за умов аудиторії вищого військового навчального закладу значно відрізняється від освітнього процесу у віртуальному просторі. Тому постала необхідність у виборі платформи для організації навчального процесу, а також проведення відеоконференцій у режимі реального часу для злагодженого і продуктивного навчання, що сприяло би вивченню і засвоєнню навчальної програми і, водночас, допомагало формуванню мотивації курсантів до вивчення навчальної дисципліни.

У статті окреслено значення технологій дистанційного навчання, зокрема платформи Moodle, системи веб-конференцій для навчання в Інтернеті BigBlueButton та інструментів цих платформ у формуванні позитивної мотивації курсантів до вивчення іноземної мови під час карантину у вищому військовому навчальному закладі на прикладі Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (НАСВ).

Авторами досліджено роль технологій дистанційного навчання у розвитку таких компонентів внутрішньої мотивації, як: самостійність, майстерність і відчуття мети. Проаналізувавши деякі інструменти дистанційних платформ, як-от: форум, чат, завдання, тести, перегляд відео, онлайн-конференції, можливості розбиття на кімнати та запису навчальних занять, використання дошки й опитувальника для одержання зворотного зв'язку, дослідниками зроблено висновок, що ці інструменти сприяють формуванню позитивної мотивації до вивчення іноземної мови та інтерактивній взаємодії викладача і курсанта, майбутніх офіцерів між собою. Вони допомагають у самостійному засвоєнні курсантами матеріалу і його вивченню під керівництвом викладача. Наочність результатів виконання завдань дає змогу курсантам оцінити свою майстерність і розвивати відчуття мети.

У статті розкрито одну з педагогічних умов формування у майбутніх офіцерів позитивної мотивації до навчання та професійної діяльності – розвиток внутрішньої мотивації майбутніх офіцерів до вивчення іноземної мови за допомогою засобів дистанційного навчання Moodle і BigBlueButton та їхніх інструментів.

Ключові слова: технології, дистанційне навчання, інструменти, внутрішня мотивація, платформа, веб-конференція, майбутні офіцери.

The conditions of quarantine caused by the threat of COVID-19 infection demanded full or partial transition of domestic education system to distance form of teaching which led to certain inconveniences both for teachers and cadets. Usage of information and communicative technologies in the classroom conditions of a higher military educational establishment significantly differs from educational process in virtual space. Consequently, there arose the necessity of choosing the platform for organization of educational process including conducting video conferences in the real time frame for consistent and productive studying that would facilitate learning process and assimilate the academic curriculum and simultaneously would assist in generating cadets' motivation in studying the academic subject.

The article outlines the role of distance learning technologies including the platform Moodle, system of web-conferences for on-line learning BigBlueButton and instruments of these platforms in formation of positive motivation of cadets for language learning during the quarantine in the higher military educational establishment illustrated using the example of Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy.

The authors surveyed the role of distance learning in development of such components of inner motivation as autonomy, mastery (competence) and purpose (relatedness). Having analyzed the instruments of distance learning platforms like forum, chat, tasks, tests, video watching, on-line conferences, possibility to work in chatrooms and video recording of classes, usage of the board and feedback surveys, researchers concluded that these instruments foster formation of positive motivation for foreign language and interactive collaboration between a teacher and a cadet as well as between future officers. They assist in self-sustaining mastery of the course content and studying under a supervision of a teacher. Visibility of the results of performed tasks allows cadets to estimate their mastery and purpose. The article discloses one of the pedagogical conditions of formation positive motivation for studying and professional activity of future officers – development of intrinsic motivation of future officers for studying a foreign language with assistance of distance learning means such as Moodle and BigBlueButton and their instruments.

Key words: technologies, distance learning, instruments, intrinsic motivation, platform, web-conference, future officers.

УДК 372.881.111.1: 355.232
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/27.27>

Левко М.І.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри іноземних мов
та військового перекладу
Національної академії
сухопутних військ імені гетьмана
Петра Сагайдачного

Щерба О.В.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри іноземних мов
та військового перекладу
Національної академії
сухопутних військ імені гетьмана
Петра Сагайдачного

Постановка проблеми в загальному вигляді. Вітчизняні заклади вищої освіти впроваджували дистанційні форми навчання і до введення каран-

тину 12 березня 2020 р. Але тоді до цієї роботи залучалися викладачі, які проходили спеціалізовані навчальні курси та здобули усі необхідні зна-

ння, вміння і навички для організації та проведення такого навчання. У період уведення карантину у закладах вищої освіти перед кожним викладачем постала потреба в організації та проведенні дистанційного навчання щодня, адже потрібно було вчитися в обмежених часових рамках, іноді допускаючи певні помилки, проте поступово налагоджуючи освітній процес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемам ефективної організації дистанційного навчання присвятили свої дослідження М. Бренд, М. Ніколс, С. Ко, К. Рейнбоу, С. Россен; використання можливостей Інтернету в освіті вивчали І. Захарова, Є. Полат, В. Попов; психологічні дослідження, які описують і обґрунтовують умови підвищення мотивації до навчання, провели Р. Раян та Е. Десі; роль мотивації у вивченні іноземної мови розглядали К. Амес, Р. Гарднер, Дж. Еклс, В. Ламберт.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми. Частковий перехід на дистанційне навчання Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного під час карантинних заходів, спричинених загрозою інфікування COVID-19, створив умови для активного застосування платформи Moodle, системи веб-конференцій в Інтернеті BigBlueButton і їхніх інструментів. Створення якісного навчального середовища стало основним викликом для викладачів кафедри іноземних мов і військового перекладу, адже його ефективність впливає на рівень підвищення або зниження мотивації до вивчення іноземної мови.

Мета статті полягає у визначенні значення технологій дистанційного навчання у формуванні позитивної мотивації майбутніх офіцерів до вивчення іноземної мови. Отже, об'єктом дослідження є професійна підготовка майбутніх офіцерів, предметом дослідження – педагогічні умови формування у майбутніх офіцерів позитивної мотивації до навчання та професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Викладачі кафедри іноземних мов і військового перекладу Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного використовували для дистанційного навчання платформу Moodle, систему веб-конференцій для навчання в Інтернеті BigBlueButton та усіх інструментів, що містять ці засоби для організації дистанційного навчання. Вони були учасниками численних вебінарів як вітчизняних, організованих ІТ-проектами «Всеосвіта», так і іноземними, які проводили провідні університети Великої Британії та за посередництвом Британської Ради в Україні.

Троє викладачів пройшли й успішно завершили курс підвищення кваліфікації та професійного рівня з питань організації та використання технологій дистанційного навчання, що

проводився на базі Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, а також надавали поради та допомогу своїм колегам в організації дистанційного процесу. Результатом впровадження технологій дистанційного навчання став розвиток внутрішньої мотивації до вивчення іноземної мови курсантами Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного.

Род Елліс зазначає, що «викладачі повинні більш ґрунтовно досліджувати чинники, які впливають на мотивацію студентів до успішного виконання завдань, оскільки над цим викладачі мають певний контроль» [6].

Погоджуємося із психологами Річардом Раяном та Едвардом Десі, котрі зазначають, що «ви не можете мотивувати людей, ви лише можете створити умови, за яких вони будуть вмотивовані» [9].

Платформа електронних систем навчання Moodle дає можливість викладачам створити ефективні умови для онлайн-навчання. У цьому середовищі курсанти отримують цілодобовий доступ до матеріалів навчального курсу, зокрема: презентації, навчальні відео з поясненням граматичних тем, нової лексики або для розвитку навиків сприймання мови на слух, завдання для практичної роботи (тексти та вправи), додаткові матеріали (книги, інтернет-посилання для виконання додаткових вправ, онлайн-словники, методичні розробки), а також засоби для спілкування та тести.

Зарубіжні психологи Річард Раян та Едвард Десі у своїй науковій праці «Внутрішня та зовнішня мотивація: класичні визначення та нові напрями» наголошують, що «люди внутрішньо вмотивовані самостійністю, майстерністю та відчуттям мети» [9].

Спочатку розглянемо такий компонент вмотивованості, як самостійність. Одним із визначень самостійності в Академічному словнику української мови є здатність діяти самому, без сторонньої допомоги або керівництва; здатність на незалежні дії, вчинки [3].

В Енциклопедії практичної психології самостійність визначають як здатність самому ставити свої цілі та самому їх досягати, здатність самому вирішувати свої проблеми за свій рахунок [1].

На думку Раяна та Десі, самостійність – це бажання керувати своїм власним життям [9].

На жаль, у курсантів відсутня можливість впливати на вибір теми, що розглядається на занятті, проте у них є вибір дисципліни, яку вони можуть вивчати після проходження базового курсу англійської мови.

У платформі Moodle більшість курсантів скористалися можливістю виконання додаткових вправ, обраних самостійно. В особистій переписці з викладачем, у чатах і форумах майбутні офіцери

ділилися з одногрупниками додатковими ресурсами, які знайшли з цієї теми. Це стосувалося і пояснень, і вправ, а також цікавого відеоконтенту.

Наприклад, другокурсники, вивчаючи теперішній тривалий час для позначення майбутньої запланованої дії, обмінювалися відеороликами з різних ресурсів, включаючи пояснення українською, англійською мовами, а також мультфільми та короткі діалоги, що демонструють використання цього правила у різноманітних ситуаціях. Зростання інтересу до знайденого контенту, бажання поділитися ним із товаришами свідчить про підвищення мотивації до вивчення іноземної мови.

Пряме спілкування з викладачем в особистому чаті без сторонніх дає можливість інтровертам і курсантам із низьким рівнем володіння мовою з'ясувати окремі проблеми, які вони не наважувалися запитати у живому спілкуванні на заняттях в аудиторіях. Майбутні офіцери розповідали про те, що їм не зрозуміло, уточнювали, чи правильно вони розкрили зміст інструкцій.

Курсанти записували питання, які б вони хотіли обговорити в межах цієї теми на мовленнєвих розминках. Конфіденційність особистого чату відкривала можливість для більш відвертого діалогу і дала їм можливість самостійно обирати питання відповідно до їхніх бажань і потреб.

Розглянемо другу важливу складову частину внутрішньої мотивації – майстерність.

В Академічному словнику української мови майстерність визначається як умілість, досвідченість і вправність, а також характеризується високою якістю виконаної роботи [3]. Психологічна література зазначає, що майстерність передбачає досконалість у конкретному виді діяльності [1].

Дослідники Раян і Десі вважають, що майстерність – це бажання вдосконалюватися у значущих навиках чи техниках, а компетентність визначають як відчуття ефективності та здатності продемонструвати свої можливості [9].

Платформа Moodle за допомогою своїх інструментів дозволяє створити опитування для одержання зворотного зв'язку, що важливо для рефлексії у кінці кожного заняття. [2]. Курсант, відповідаючи на запитання опитувальника, може визначити, які види діяльності йому сподобалися, у чому він був сильним, який навчальний матеріал не викликав інтересу або був складним для опрацювання. Така рефлексія дозволяє курсанту підвести підсумок щодо засвоєння пройденого матеріалу.

Саме тому фахівець із методики викладання англійської мови як іноземної Джулі Тайс наголошує, що «запитуючи у студентів, що вони думають про те, чим вони займаються на занятті, дізнаючись їхню думку, а також залучаючи їх до прийняття певних рішень стосовно того, що відбувається на занятті, ми показуємо їм, що ми

цінуємо їхню думку, а це сприяє підвищенню мотивації» [10].

Розвитку внутрішньої мотивації також сприяє проходження різного типу тестів, як містять запитання відкритого і закритого типу, оскільки, по-перше, ця платформа дозволяє переглядати результати тесту, по-друге, одержати зворотній зв'язок від викладача за кожне виконане завдання. Таким чином, курсанти мають можливість побачити свої результати та проаналізувати рівень своєї майстерності на будь-якому етапі заняття або теми.

Серед інструментів, що дають змогу курсантам уявити свою майстерність, варто розглянути можливість запису діяльності у реальному часі у системі веб-конференцій BigBlueButton. Вона дозволяє переглянути у записі хід заняття, а також виконання усних завдань у парах чи групах у кімнатах розбиття. Спочатку курсанти почуваються ніяково, проте, переглядаючи свої результати у вільний час, вони спостерігають за прогресом у вивченні мови та розвитком навиків усного мовлення.

Розглянемо третю складову частину внутрішньої мотивації за Раяном і Десі – відчуття мети. Автори зазначають, що відчуття мети – це бажання зробити свій внесок у щось більше, ніж ви самі. Розкриваючи поняття «відчуття мети», вони також розглядають поняття спорідненості як бажання піклуватися про інших людей і відчувати їхню турботу щодо себе [9].

Розуміння необхідності досягнення професійного рівня володіння іноземною мовою відповідно до мовного стандарту НАТО STANAG 6001 є у кожного майбутнього офіцера, проте для більшості з них воно здається дуже віддаленою перспективою. Це, звісно, не сприяє підвищенню мотивації до вивчення мови. Тому для кожного викладача важливо чітко сформулювати мету заняття, а в кінці заняття – підвести підсумок. Поставивши запитання, що майбутніми офіцерами було вивчено, які навики вони розвивали, у яких життєвих ситуаціях вони зможуть застосувати свої знання, ми одержимо інформацію про відчуття мети курсантами.

У статті «Сила зворотного зв'язку» дослідники Хетті та Тімперлей зазначають, що «визначення мети та забезпечення зворотного зв'язку працюють у тандемі. Викладачі повинні визначати критерій успіху для навчальної мети, щоб студенти знали, коли вони цієї мети досягають» [7]. І саме платформа Moodle надає інструменти для виконання вправ і тестів з опцією самоперевірки, що дозволяє студентам побачити успішність виконаних завдань, також викладач може задати кількість спроб для виконання вправи, що також сприяє баченню власного успіху. К. Амес наголошує: «Для студента свідченням його умінь є те, чи він досягає успіху, докладаючи мінімальних зусиль» [4].

Важливим інструментом Moodle є форум, на якому можна обговорити ступінь важливості вивчення теми, розглянути питання, які цікавлять курсантів у межах цієї теми, адже для підвищення мотивації важливо відчувати свій власний внесок у навчальну діяльність.

Науковці зазначають, що забезпечення можливостей для студента персоналізувати визначену викладачем навчальну мету може підвищити їх мотивацію до навчання [5]. Наприклад, вивчаючи тему «У військовому магазині», курсанти визначили, наскільки важливо повторити числівники та вміти розуміти продавця або касира, особливо щодо правильного розуміння ціни товару і розміру.

Вивчаючи тему «Брифінг», курсанти запропонували збільшити кількість завдань на прослуховування, оскільки визначили важливість сприйняття брифінгів на слух і нотування інформації як важливих навичок. Таким чином, курсанти мали відчуття більшого контролю стосовно того, що вони вивчають, оскільки могли визначити, наскільки матеріал є актуальним саме для них.

Це дало змогу розвивати саморегуляцію майбутніх офіцерів. Отже, у курсанта виникає розуміння, для чого він вивчає іноземну мову – для здачі іспиту або заради чогось більшого, як, наприклад, вільного спілкування під час подорожей, просування по службі, успішного спілкування з іноземними військовослужбовцями під час спільних навчань або операцій.

Викладачами Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного було використано такий інструмент системи онлайн-конференцій BigBlueButton, як дошка з метою написання помилок, зроблених під час заняття. Прослуховуючи відповіді, викладач занотовував помилки, важливі для виправлення, і записував їх на дошці, а далі курсанти могли виправляти помилки самостійно або працюючи у групах. Така техніка сприяла підвищенню рівня позитивної мотивації, оскільки виникло бажання допомогти один одному виправити помилки. Ці вправи підтвердили думку Раяна та Десі, що відчуття спорідненості як бажання піклуватися про інших відіграє важливу роль у розвитку внутрішньої мотивації.

Висновки. Отже, відеоконференції та навчальні платформи як елементи електронної педагогіки стали ефективним і безпечним засобом

навчання за умов карантинних заходів, що виникли внаслідок загрози поширення COVID-19. Вони створили можливість навчатися на відстані та сприяли інтерактивній взаємодії викладача і курсантів, а також курсантів між собою. Ці засоби допомогли удосконалити у майбутніх офіцерів навички самостійного засвоєння матеріалу і надали можливості для консультаційного супроводу.

Отже, створення умов для підвищення рівня позитивної мотивації за допомогою засобів дистанційного навчання Moodle і BigBlueButton і їх інструментів дає можливість курсантам розвивати самостійність, майстерність і відчуття мети, підніматися на вищий рівень володіння іноземною мовою, незважаючи на обмежувальні заходи умов карантину.

Перспективи подальших досліджень бачимо в необхідності дослідження негативних сторін дистанційного навчання у вивченні іноземної мови, а також доречності уведення змішаного навчання за умов вищих військових навчальних закладів як важливого чинника розвитку мотивації.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Козлов Н.И. Психологос. Энциклопедия практической психологии. Москва : Эксмо, 2014. 752 с.
2. Система електронного навчання ВНЗ на базі MOODLE : методичний посібник / Ю.В. Триус, І.В. Герасименко, В.М. Франчук ; за ред. Ю.В. Триуса. Черкаси : ЧДТУ, 2012. 220 с.
3. Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства / за ред. І.К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970–1980. URL: <http://sum.in.ua>.
4. Ames C. Classrooms: goals, structure and student motivation. *Journal of educational psychology*. 1992. Issue 84 (3). P. 261–271.
5. Brothy J. *Motivating Students to learn*. New York : Routledge, 2010. 360 p.
6. Ellis R. *Second Language Equisition*. Oxford : Oxford University Press, 1997. 147 p.
7. Hattie J., Timperley H. The Power of Feedback. *The Review of Educational Research*. 2007. Vol. 77. Issue 1. P. 81–112.
8. Ko S., Rosen S. *Teaching Online. A Practical Guide*. New York : Routledge, 2017. 486 p.
9. Ryan R., Deci E. Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*. 2000. Issue 25 (1). P. 54–67.
10. Tice J. Getting Student Feedback. URL: <http://www.teachingenglish.org.uk/article/getting-student-feedback>.